

POLACY JADĄ NA KREDYTACH

BOGDAN SADECKI

Coraz więcej osób ma kłopoty z terminowym regulowaniem swoich zobowiązań kredytowych. Wpływa na to m.in. pogarszająca się sytuacja na rynku pracy. Jeśli bezrobocie wzrośnie, to wartość zagrożonych kredytów także (szacuje się, że obecnie wynosi ona 30–40 mld zł).

Coraz częściej Polacy zalegają z opłatami z podstawowymi opłatami za czynsz, energię i z rachunkami za telefony komórkowe. Najbardziej skomplikowana jest jednak sytuacja z kredytami. Kłopoty z uiszczaniem płatności na czas mają częściej mężczyźni niż kobiety. Najbardziej nieterminowymi klientami (osoby, które zalegają z płatnościami powyżej 60 dni) są ci z województw śląskiego i mazowieckiego. Są to m.in. niespłacone opłaty leasingowe, opłaty za media i czynsz, kredyty, pożyczki, usługi telekomunikacyjne.

Na koniec czerwca 2009 r. ok. 1,4 mln osób (ok. 15 proc. wszystkich kredytobiorców) nie uregulowało ich w terminie i jest to o 200 tys. więcej niż w ubiegłym roku (szacunki Biura Informacji Gospodarczej). Zadłużenia nie spłacamy na czas i rośnie jego wartość – 7 mld zł w połowie 2008 r., 10 mld zł obecnie.

Najwięcej problemów występuje w tzw. segmencie *consumer finance* (popularne kredyty ratalne, pożyczki gotówkowe czy kredyty w kartach). Są one obłożone wysokimi marżami, przy oprocentowaniu sięgającym maksymalnych dozwolonych stawek – aktualnie 20 proc. (czterokrotność stopy lombardowej NBP). Bezrobocie wynosi ponad 10 proc., pod koniec czerwca 10,7

KREDYTY GOSPODARSTW DOMOWYCH (W MLD ZŁ)

proc. i może w tym roku wzrosnąć nawet do 14 proc. Wynika to sytuacji ogólnej, której następstwem jest, że co czwarta firma w naszym kraju myśli o redukcjach etatów, o cięciach płac. Polacy przestają spłacać pożyczki gotówkowe w bardzo szybkim tempie i zagrożona jest już co dziesiąta osoba. Łączna kwota niespłaconych w terminie kredytów urośnie w ciągu roku nawet do

30 mld zł według szacunków banków, które nie chcą tego przyznać oficjalnie.

Kredyty hipoteczne są najlepiej spłacalne wg danych BIG.

W I półroczu 2009 r. banki, zapowiadając dalsze zaostrzenie kryterium przyznawania nowych kredytów, udzieliły ich więcej niż rok temu o 28 proc. – na kwotę 626,5 mld zł.

Oczekiwania bankowców w obszarze koniunktury gospodarczej są najbardziej optymistyczne od czterech kwartałów, ale pomimo tego większość przewiduje dalsze zaostrzenie polityki kredytowej. Kluczowe zmiany dotyczące bezpieczeństwa to przede wszystkim wymagane zabezpieczenia kredytów. Kryteria udzielania kredytów zostają zaostrzone ze względu na negatywne oceny rozwoju sytuacji gospodarczej, zdaniem bankowców.

Należności zagrożone stanowiły 4,8 proc. przed rokiem, a 6,3 proc. w pierwszym półroczu 2009 r. Banki w wyraźnie podwyższają marże kredytów. Pierwsze półrocze bieżącego roku 4,33 mld zł zysku, o połowę mniej niż w tym samym czasie w poprzednim roku (8,64 mld zł).

NBP podał do wiadomości, że łączna kwota zagrożonych kredytów w bankach wzrosła przez pół roku o niemal 4 mld zł do blisko 17 mld zł. Jan Krzysztof Bielecki, prezes Pekao uważa (wypowiedź dla jednej z gazet), że wartość pożyczek konsumpcyjnych, które mogą nie zostać spłacone, może sięgnąć aż 45 mld zł.

W II kwartale 2009 r. miało miejsce spowolnienie dynamiki akcji kredytowej, które wynikało przede wszystkim z czynników podażowych. Banki znacząco zaostrzyły kryteria udzielania wszystkich rodzajów kredytu, podniosły w istotny sposób marże kredytowe i wymagały większych zabezpieczeń kredytów.

Zmiany w polityce kredytowej były pochodną pogarszającej się bieżącej sytuacji gospodarczej i prognoz jej przyszłego rozwoju. Mniejszą rolę niż w ostatnich dwóch kwartałach odgrywały ograniczenia kapitałowe banków. Zanotowano w bankach wzrost popytu na większość rodzajów kredytu i mogły utrzymywać restrykcyjne kryteria i warunki kredytowania.

Departament Systemu Finansowego NBP opracował w lipcu 2009 r. ankietę wśród przewodniczących komitetów kredytowych banków. Oto jej wyniki.

Kredyty konsumpcyjne dla gospodarstw domowych

W II kw. 2009 r. blisko 80 proc. banków zaostrzyło kryteria udzielania kredytów konsumpcyjnych dla gospodarstw domowych. Jedna trzecia banków uznała, że dokonane zmiany kryteriów udzielania kredytów konsumpcyjnych stanowią znaczne zaostrzenie polityki kredytowej.

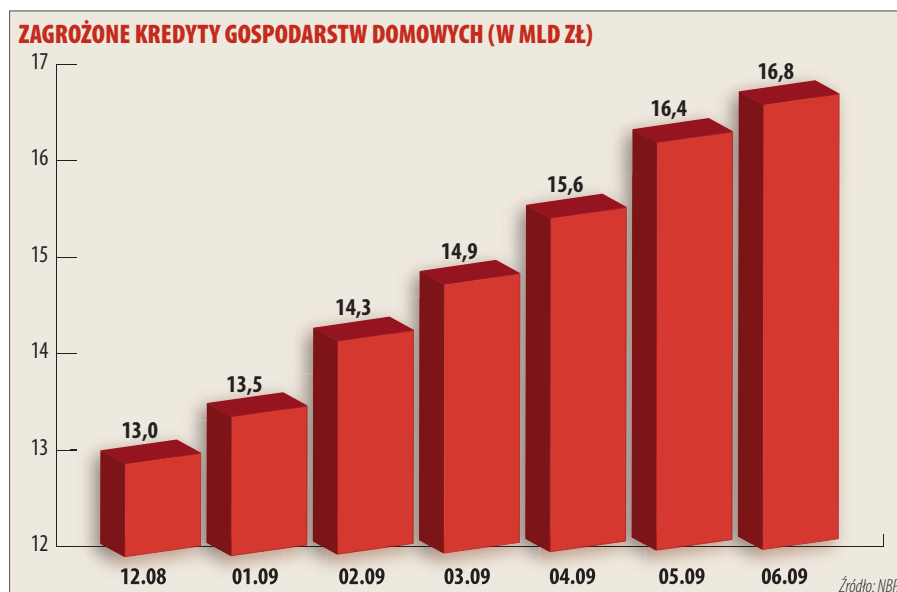
Tendencja zaostrzania warunków udzielania kredytów w segmencie kredytów konsumpcyjnych utrzymała się w II kw. 2009 r. Odsetek banków, które zaostrzyły warunki udzielania kredytów, spadł w porównaniu z I kw. 2009 r. Banki najczęściej decydowały się na podniesienie marż kredytowych. Podobnie jak w poprzednim kwartale, uczyniło to ponad 25 proc. banków. Banki częściej podnosiły marże na typowych kredytach niż na kredytach o podwyższonym

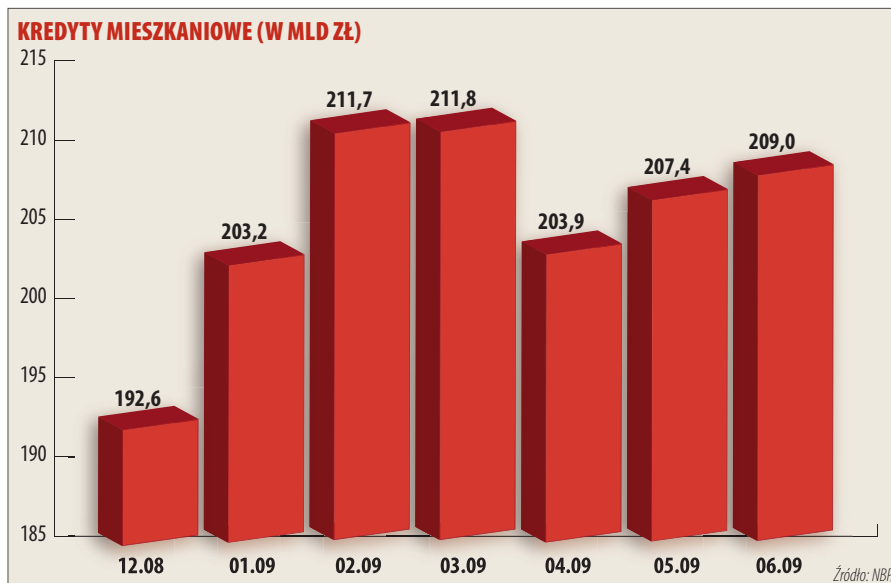
ryzyku. Zaostrzono również pozostałe warunki kredytu. W szczególności 16 proc. banków zwiększyło pozaodsetkowe koszty kredytu. Wśród innych zmian warunków udzielania kredytów konsumpcyjnych banki wskazały ograniczenie dostępności uproszczonych procedur badania zdolności kredytowej (w tym dokumentacji dochodu kredytobiorcy w formie oświadczenia o dochodzie) oraz wprowadzanie wymogu poręczenia kredytu przez osobę trzecią.

Główną przyczyną zaostrzania polityki kredytowej w segmencie kredytów konsumpcyjnych było nasilenie się ryzyka związanego z przyszłą sytuacją gospodarczą. Powód ten wskazało 66 proc. banków. 31 proc. banków uznało jego wpływ na zaostrzenie polityki kredytowej za znaczny. Inaczej niż w pozostałych segmentach rynku kredytowego, znaczenie tego czynnika wzrosło w II kw. 2009 r. Istotny wpływ na zmiany polityki kredytowej w odniesieniu do kredytów konsumpcyjnych wywarł również wzrost wskaźnika kredytów zagrożonych.

Nieco ponad 40 proc. banków uzasadniło w ten sposób zaostrzenie kryteriów lub warunków udzielania kredytów konsumpcyjnych, podobnie jak w poprzednich dwóch kwartałach. Znacznie mniejsze znaczenie miała sytuacja kapitałowa banków i obniżki oficjalnych stóp procentowych.

W II kw. 2009 r. banki odnotowały wzrost popytu na kredyty konsumpcyjne dla gospodarstw domowych (netto 24 proc.). Odpowiedzi banków były zróżnicowane. Blisko 40 proc. zanotowało nieznaczny spadek, podczas gdy prawie 15 proc. nieznaczny wzrost popytu na kredyty. Na koniec I kw. 2009 r. banki przewidywały stabilizację popytu na kredyty konsumpcyjne. Banki, które odnotowały wzrost popytu na kredyty konsumpcyjne, tłumaczyły go przede wszystkim wzrostem zapotrzebowania na finansowanie zakupu dóbr trwałego użytku po jego spadku w minionym kwartale. Grupa około 40 proc. banków oceniła, że do wzrostu popytu przyczyniła się zmiana sytuacji ekonomicznej gospodarstw domowych. Kierunek oddziaływania tego czynnika nie był jednak jednoznaczny, gdyż podobnie liczna grupa banków uznała, iż prowadził on do spadku popytu na kredyty konsumpcyjne. W konsekwencji było to 2 proc. net-

to. Banki uzasadniały spadek popytu na kredyty konsumpcyjne także rosnącym wykorzystaniem przez gospodarstwa domowe oszczędności w celu zakupu dóbr konsumpcyjnych oraz dokonaniem zaostrożeniem polityki kredytowej. Mogło ono zniechęcać wiele gospodarstw domowych do ubiegania się o kredyt konsumpcyjny.

Banki oczekują w II kw. 2009 r. dalszego zaostrożenia polityki kredytowej w segmente kredytów konsumpcyjnych. Oczekiwanie takie zadeklarowało ponad 40 proc. banków, przy czym 13 proc. przewiduje, że znacznie zaostrzy politykę kredytową. Żaden bank nie zamierza złagodzić kryteriów lub warunków udzielania kredytów konsumpcyjnych. Większość banków spodziewa się wzrostu popytu na kredyty konsumpcyjne, równocześnie niewielka ich grupa przewiduje spadek popytu.

Kredyty mieszkaniowe dla gospodarstw domowych

W II kw. 2009 r. banki ponownie zaostrzyły politykę kredytową względem kredytów mieszkaniowych. Podobnie jak w poprzednim kwartale, około 40 proc. banków zaostrzyło kryteria udzielania tych kredytów. Ze względu na to, że w minionych dwóch kwartałach przeważająca większość ankietowanych banków wycofała się z udzielania kredytów mieszkaniowych nominowanych w walutach obcych, analizowane zmiany polityki kredytowej odnoszą się do kredytów złotych.

Większość warunków udzielania kredytów mieszkaniowych została ponownie zaostrożona. W odróżnieniu od poprzednich dwóch kwartałów zaostrożenie warunków udzielania kredytów mieszkaniowych nie miało jednak charakteru powszechnego.

Blisko jedna czwarta banków zdecydowała się podnieść marże kredytowe. Część z nich określiła ten ruch jako znaczne zaostrożenie polityki kredytowej. Liczna grupa banków, które podniosły marże, zaostrzyła również politykę kredytową w obszarze pozaodsetkowych kosztów kredytu mieszkaniowego. W przypadku wymaganego poziomu udziału własnego kredytobiorcy doszło, w ujęciu netto, do bardzo niewielkiego złagodzenia polityki kredytowej (netto 1,4 proc.), gdyż podobnie liczne grupy banków zdecydowały się zaostrzyć oraz złagodzić wymagania w tym zakresie. Pozostałe warunki udzielania kredytów mieszkaniowych zostały nieznacznie zaostrożone przez około 5–6 proc. banków.

Blisko połowa banków stwierdziła, że zaostrożono inne, nieuwzględnione w ankiecie, warunki udzielania kredytów mieszkaniowych dla gospodarstw domowych. Jednak wskazane przez banki działania miały charakter zmiany kryteriów udzielania kredytów – były to m.in. decyzje o klasyfikacji kredytowanych projektów według poziomu

Banki wobec kredytobiorców

KREDYTY DLA PRZEDSIĘBIORSTW

- Polityka kredytowa: w II kwartale 2009 r. silniej zaostrożono kryteria udzielania kredytów małym i średnim przedsiębiorstwom (procent netto 65–70 proc.) niż dużym przedsiębiorstwom (procent netto 31–48 proc.). Jedna trzecia banków podniosła marże kredytowe.
- Popyt na kredyt: wzrósł popyt na kredyty krótkoterminowe. W przypadku kredytów długoterminowych popyt ze strony dużych przedsiębiorstw zwiększył się, natomiast ze strony małych i średnich przedsiębiorstw – pozostał bez zmian.
- Oczekiwania na III kw. 2009 r.: banki spodziewają się dalszego zaostrożenia polityki kredytowej względem przedsiębiorstw. Oczekiwany jest wzrost popytu na kredyty krótkoterminowe i spadek popytu na kredyty długoterminowe.

KREDYTY MIESZKANIOWE

- Polityka kredytowa: ok. 40 proc. banków zaostrzyło kryteria udzielania kredytów. Miało miejsce niewielkie zaostrożenie warunków kredytowania.
- Popyt na kredyt: ocena zmian popytu była bardzo różnicowana. W ujęciu zagregowanym miał miejsce niewielki wzrost popytu.
- Oczekiwania na III kw. 2009 r.: banki spodziewają się ponownego niewielkiego zaostrożenia polityki kredytowej oraz wzrostu popytu na kredyt.

KREDYTY KONSUMPCYJNE

- Polityka kredytowa: 80 proc. banków zaostrzyło kryteria udzielania kredytów.
- Warunki udzielania kredytów zostały nieznacznie zaostrożone.
- Popyt na kredyt: banki odnotowały nieznaczny wzrost popytu.
- Oczekiwania na III kw. 2009 r.: banki przewidują dalsze zaostrożenie polityki kredytowej i wyraźny wzrost popytu na kredyty konsumpcyjne.

Źródło: Sytuacja na rynku kredytowym – wyniki ankiety do przewodniczących komitetów kredytowych, NBP

ryzyka kredytowego dewelopera, podniesieniu minimalnej kwoty kosztów utrzymania kredytobiorcy i przyjmowaniu w analizie wniosków o kredyt walutowy raty kredytu podwyższonej o 20 proc. Kolejne dwa banki zrezygnowały z udzielania kredytów mieszkaniowych w walutach obcych.

Podobnie jak w segmencie kredytów dla przedsiębiorstw, główną przesłanką zaostrożenia polityki kredytowej była niepewność co do przyszłego stanu koniunktury (netto 34 proc.), lecz znaczenie zagrożeń makroekonomicznych dla zmian polityki kredytowej istotnie spadło w porównaniu z minionymi dwoma kwartałami. Mniejsza grupa banków (ok. 23 proc.) uzasadniła zaostrożenie polityki kredytowej niekorzystnymi prognozami rozwoju sytuacji na rynku mieszkaniowym. Coraz mniejszy wpływ na politykę kredytową banków mają ograniczenia o charakterze kapitałowym. Zaledwie 14 proc. banków, które zmieniły politykę kredytową, uczyniło to pod wpływem pogorszenia bieżącej lub oczekiwanej sytuacji kapitałowej banku. Odpowiedzi banków wskazują, że osłabiła się konkurencja na rynku kredytów mieszkaniowych. Po raz kolejny zmiana presji konkurencyjnej miała wpływ na zaostrożenie polityki kredytowej banków. Banki, które złagodziły politykę kredytową w odniesieniu do kredytów mieszkaniowych, dokonały tych zmian, oczekując poprawy sytuacji makroekonomicznej i sytuacji na rynku mieszkaniowym względem dotychczasowych prognoz.

W II kw. 2009 r. procent netto obrazujący zmiany popytu na kredyty mieszkaniowe był dodatni. Opinie poszczególnych banków odnośnie kierunku i skali zmian popytu były bardzo zróżnicowane. Ponad połowa banków zaobserwowała wzrost popytu, przy czym 17 proc. banków uznało go za znaczny. Z drugiej strony prawie 40 proc. banków odnotowało spadek popytu, w tym 12 proc. banków oceniło go jako znaczny. Oczekiwania banków co do zmian popytu w II kw. 2009 r., wyrażone w poprzedniej edycji ankiety, były znacznie mniej zróżnicowane i charakteryzowały się niewielką przewagą prognoz spadku popytu.

Wzrost popytu na kredyty mieszkaniowe był, według deklaracji banków, spowodowany przede wszystkim zmianami kry-

teriów i warunków udzielania kredytów mieszkaniowych. Z racji tego, że w skali całego sektora bankowego miesięczne przyrosty kredytów mieszkaniowych w II kw. 2009 r. (po wyeliminowaniu wpływu wahań kursowych) były zbliżone do przyrostów notowanych w I kw. 2009 r., należy przypuszczać, że wzrost popytu był skoncentrowany w bankach, w których polityka kredytowa była najmniej restrykcyjna. Pozostałe banki, w szczególności te, które zrezygnowały z udzielania kredytów nominowanych w walutach obcych, notowały spadek popytu.

W ocenie niemal 60 proc. banków, które odnotowały zmianę popytu na kredyty mieszkaniowe, do spadku przyczyniło się pogorszenie sytuacji finansowej gospodarstw domowych. Duża część banków uzasadniła dodatkowo spadek popytu wzrostem wydatków konsumpcyjnych gospodarstw domowych. Większość banków, które zadeklarowały spadek popytu, podała jako jego kolejną przyczynę niekorzystne prognozy rozwoju sytuacji na rynku mieszkaniowym. Ponad 10 proc. banków uznało, że prognozy te wywarły znaczny wpływ na spadek popytu na kredyty.

Blisko 25 proc. ankietowanych banków spodziewa się dalszego zaostrożenia polityki kredytowej w segmencie kredytów mieszkaniowych w III kw. 2009 r. Zdaniem większości z nich będzie ono jednak nieznaczne. Banki przewidują wzrost popytu na kredyty mieszkaniowe, przy czym

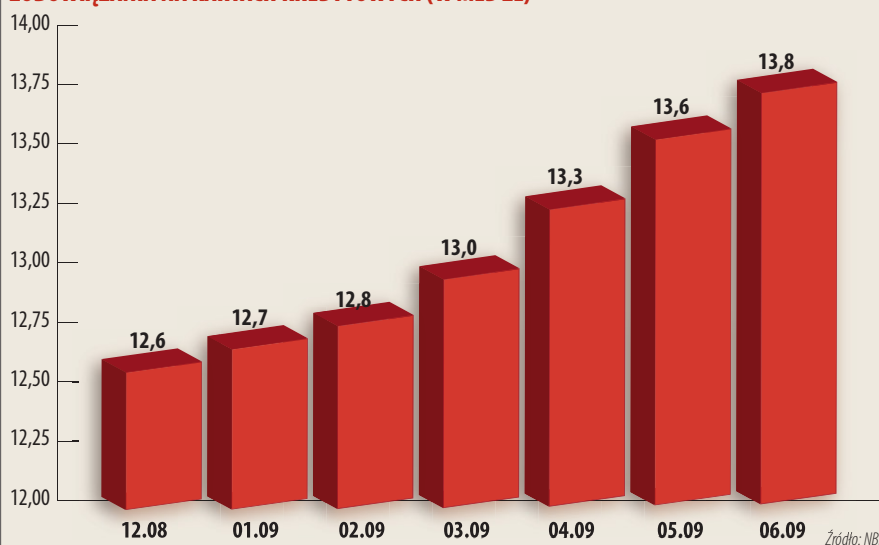
gdyby oczekiwania banków sprawdziły się, to skala wzrostu popytu byłaby największa od II kw. 2008 r.

Kredyty dla przedsiębiorstw

W II kw. 2009 r. kryteria udzielania kredytów dla przedsiębiorstw zostały ponownie zaostrożone. Zaostrożenie kryteriów w największym stopniu dotyczyło kredytów dla małych i średnich przedsiębiorstw, przy czym w tym segmencie rynku nie odnotowano istotnych różnic między zmianami kryteriów udzielania pożyczek krótko- i długoterminowych (netto ok. 65–70 proc.). Jedna trzecia banków zaostroiła kryteria udzielania kredytów krótkoterminowych dla dużych firm, zaś połowa banków podjęła taką decyzję w odniesieniu do kredytów długoterminowych dla dużych firm. Decyzje o zaostrożeniu kryteriów udzielania kredytów były w większości przypadków zgodne z zapowiedziami banków przedstawionymi na koniec I kw. 2009 r. Udział banków zaostrażających kryteria udzielania kredytów dla dużych przedsiębiorstw w rynku obniża się od IV kw. 2008 r., co może wskazywać na stopniowe hamowanie cyklu zaostrażania polityki kredytowej w tym segmencie rynku kredytowego.

Podobnie jak w minionych dwóch kwartałach, wszystkie uwzględnione w ankiecie warunki udzielania kredytów dla przedsiębiorstw zostały zaostrożone. Największa grupa banków – ponad 80 proc. – zdecydowała

ZOBOWIĄZANIA NA KARTACH KREDYTOWYCH (W MLD ZŁ)

się zwiększyć zakres wymaganych zabezpieczeń kredytu. Banki podniosły także marże kredytowe, przy czym marże w większym stopniu wzrosły dla kredytów o podwyższonym ryzyku. Oceny skali i kierunku zmiany marż kredytowych były zróżnicowane. Blisko jedna czwarta banków określiła wzrost marż na takich kredytach jako znaczny. Z drugiej strony 16 proc. banków postanowiło obniżyć marże na kredytach dla przedsiębiorstw. Około połowa banków podniosła pozaodsetkowe koszty kredytu, zaś ponad jedna trzecia banków skróciła maksymalny okres kredytowania.

Najważniejszą przyczyną zaostrzenia polityki kredytowej wobec przedsiębiorstw pozostają negatywne perspektywy rozwoju sytuacji gospodarczej. Czynnikiem ten wymieniło ponad dwie trzecie banków, które w II kw. 2009 r. zaostrzyły kryteria lub warunki udzielania kredytów dla przedsiębiorstw. 60 proc. banków stwierdziło, że ryzyko związane z sytuacją największych kredytobiorców przyczyniło się do zaostrzenia polityki kredytowej. Jednak wiele z tych banków nie zaostrzyło kryteriów udzielania kredytów dużym przedsiębiorstwom, a jedynie stawiało im bardziej restrykcyjne warunki udzielania kredytów. W porównaniu z minionymi dwoma kwartałami obniżyła się rola sytuacji kapitałowej banków jako czynnika hamującego akcję kredytową.

Sprzyjało temu zatrzymanie całości zysku za 2008 r. przez większość banków oraz apre-

cjaż złotego w II kw. 2009 r. prowadzące do wzrostu średniego współczynnika wypłacalności w sektorze bankowym. Bieżąca lub oczekiwana sytuacja kapitałowa banku została wskazana jako powód zaostrzenia polityki kredytowej przez 45 proc. banków, które zaostrzyły politykę kredytową wobec przedsiębiorstw, wobec 90 proc. w I kw. 2009 r.

Wyniki ankiety wskazują, że postępujący wzrost udziału kredytów zagrożonych w portfelu kredytów dla przedsiębiorstw przekłada się na politykę kredytową banków. 40 proc. banków wymieniło wzrost wskaźnika kredytów zagrożonych jako przyczynę zaostrzenia polityki kredytowej. Podobnie jak w przypadku ograniczeń kapitałowych, znaczenie tego czynnika spadło w porównaniu z I kw. 2009 r. Również około 40 proc. banków zaostrzyło politykę kredytową w związku ze wzrostem ryzyka pojedynczych branż. Wśród branż szczególnie ryzykownych najczęściej wymieniano motoryzacyjną i transportową oraz działy gospodarki powiązane z rynkiem nieruchomości (branżę budowlaną i meblarską). Inne branże wskazane przez banki to przemysł spożywczy, włókienniczy, metalowy i chemiczny, handel detaliczny i górnictwo. Wśród innych czynników wpływających na zaostrzenie polityki kredytowej banki wymieniły ograniczenia w dostępie do finansowania z rynku międzybankowego i zmiany makroekonomiczne. Czynniki te zostały wskazane przez pojedyncze banki.

W ocenie banków presja konkurencyjna na rynku kredytów dla przedsiębiorstw nie ma istotnego wpływu na politykę kredytową.

Popyt na kredyty ze strony przedsiębiorstw wzrósł w II kw. 2009 r., przy czym w największym stopniu wzrósł popyt na kredyty krótkoterminowe. W ujęciu netto popyt na kredyty dla dużych przedsiębiorstw zwiększył się w 33 proc. banków, zaś popyt na kredyty dla małych i średnich przedsiębiorstw – w 28 proc. banków; dla kredytów długoterminowych procent netto wyniósł odpowiednio 15 i 2 proc. Ocena kierunku zmian popytu na kredyt była jednak zróżnicowana. Niewielka grupa banków odczuła spadek popytu na kredyty krótkoterminowe dla dużych przedsiębiorstw. W segmencie kredytów długoterminowych dla dużych przedsiębiorstw 35 proc. banków zanotowało wzrost popytu, a 20 proc. banków stwierdziło, że popyt obniżył się; w przypadku kredytów długoterminowych dla MŚP odsetek banków, które odnotowały wzrost popytu wyniósł 25 proc. i tylko nieznacznie przewyższył procent banków, które odczuły spadek popytu.

Zmiany popytu na kredyty krótkoterminowe były bliskie oczekiwaniom banków wyrażonym w I kw. 2009 r. Znaczna rozbieżność między oczekiwaniami a faktyczną zmianą popytu na kredyt wystąpiła natomiast w przypadku kredytów długoterminowych. Banki spodziewały się spadku popytu o skali zbliżonej do odnotowanej w I kw. 2009 r. ■

LIDER W BRANŻY ODZYSKIWANIA DANYCH !

- NAJNOWOCZEŚNIEJSZE LABORATORIUM W POLSCE
- NAJWYŻSZA SKUTECZNOŚĆ
- BEZPŁATNA ANALIZA USZKODZENIA
- CAŁODOBOWA OBSŁUGA

24h 663-690-690

UL. POŁCZYŃSKA 21A, 01-377 WARSZAWA, TEL. (22)533-11-55, WWW.RECOVERY.PL

ODZYSKAJ SPOKÓJ

